

ЦОВ". Діреція
2-й раз

ІСКАЗКА

Боне, Валенто, Гофман, Пасхалова, Соколовський, Белікович, Лаврецький, Леонтьєв, Нешин. **Нові декорації, kostюми, обстановка.** Четв., 3-го,—цінні звич., а для підн. газ. **П'ята птиця** на 7 карт. П'ята, 4-го, розр. Арт. Швіцера. Суб., 5-го, в 2-й раз. З д. Логара. Нед. 6-го, вранці по знача. на 4 д. Дектор І. Ф. Кожін. Поч. о 12 г. д. власах театра. Доказаніше в афішах.

ісся артистів Київської опери
двохбочних грамофон. пластинках

Т.ВА
національ Екстра-Рекорд.

ому депо музичних струменів і пот

ІНДРЖИШЕКА
Хрестатик, № 41. рок.-898-22

а на „журфікс“... Наша преса мало не що дня подає все нові й нові факти такого ж змісту. Український драматург, напр., пише українську піесу—її заборонено виставляти; перекладає саму піесу на російську мову—дозволено; знов подається з українським текстом—знов заборонено... Український публіцист друкус в російському журналі статю—вона не викликає ніякої уваги од органів, що стежать за письменством. Стоїло ж тій самій статті появитись в українському оригіналі, як зразу ж вискачує відома 129 стаття, що доти спокійно собі дрімала. З якої речі й на віщо? Невже шісса чи статя шокодливішо зробилась од української мови і чим пояснити таку неоднакову міру, з якою підходять наші офіційні органи до фактів російського й українського життя? Чому безглуздий „Гришка на журфіксѣ“ благонадежніший з політичного погляду од людського „Гриця на вечорницяхъ“ і хіба російський „дуракъ“ не так само виглядає, як український „дурень“? Такі питання можна б ставити без кіпця, але відповіді на них все одно не сподівайтесь. Причина тут у тому, що взято на підзоріння саму українську мову, що дозорчи органи ніяк не можуть визволитися з-під тієї думки, що сама вона, *незалежно від змісту*, являє щось крамольне й небезпечне. Один цензор просто вимовився був, що ваша, мовляв, „боротьба звучить какъ то рѣзче и сильнѣе, чѣмъ борьба: то борьба, а то боротьба“. І цей погляд, на жаль, не обмежується головою згаданого цензора...

Вики рецесій та спеціальних обмежень не минаються дурно. Повстає звичка, витворюється особлива психологія, що розріжняє „боротьбу“ од „боротьби“, „дурнії“ од „дурака“. Цію специфічну психологію, звичкою вишукувати небувалу небезпеку, дошпортуватись таємного змісту й находити одніку і скрізь бачити непевні заходи—тільки й можна, здається, пояснити оті факти нашого щоденного життя, про які у нас тут мова. Звичайно, що українству од того не лекше, що опріч звичайних „бичів“ має воно сумний привелій підлягати ще надзвичайним „скоршонам“. Але говорити про однакові права чи однакове безправ'я, видима річ, не приходиться, коли неоднаковою мірою міряються однакові речі,

ваги річ. Далеко більше важить ота моральна сила, ота непохитність та незломність духа, що виносить згаданих осіб з-поміж сірої маси звичайного людського мотлоху і становить на поверсі життя, як людей, що не тільки живуть, а й творять життя. Приглядатись до тієї творчої сили та незломності, що людей цього типу підімає з низів до світла і становить на першій лаві борців за краще життя на землі—то найбільша вітхія для всякого, кому не байдуже на це життя дивитись і хто не з холодною кров'ю ставиться до наших життєвих справ. Люди ці стоять живими доказами моральної вартості людини в найкрайному цього слова розумінні.

До таких людей належить Іван Тобілевич, що його смерті сумні роковини оце вже вдруге ми відбуваємо.

І навмисне було б важко вигадати обставини більш убійчі для живущого людського духу та більш сприятливі для розвитку темних сторін науки людської. Дореформенна школа викидає малого хлопця, мало не дитину, в саму гущу того старого життя, що калічило людей на віки і вбивало в них усі людські почуття; в самий осередок того базару „житейської суєти“, тієї „пошлости и прозы“, що охоплювали людей своїми міцними обіймами і вже довіку непускали їх од себе. Секретарь поліції—досить європейського, щоб зараз же в уяві нашій повсталі завадою називати для наших часів відома фігура. Але це був якийсь надзвичайний секретарь поліції. З надрукованих у нас сьогодня спомінів людини, що близько знала небіжчика за тих часів, відмінно стає образ того білого крока серед поліційно-канцелярських душ. У п'юго секретаря поліції була кришталева душа, до якої не налипав ніякий бруд; цей секретарь поліції студіє кращих творців людської думки та вміл сти, молодим серцем прихиляється до молодіжі, разом з нею шукає шляхів до користного й живого діла; великі ідеї визвольного письменства мають широкий доступ в душу цього секретаря поліції і теплі там притулок; чарівні сценічні образи ваблять його до театру, де він умів зачаровувати глядачів. Ну, як же могла терпіти перед себе поліційна атмосфера такого надзвичайного чиновника? І вона не витерпіла: косі погляди товаришів по службі, один—другий донос, підозріння, труси—і російська держава втратила чесного незаплямленого чиновника, зате українське письменство й театр придбали визначного письменника й артиста. В загальній економії надто це вигідна заміна. Циркуляр, що вигнав Карпенка-Карого з служби й прикував його на кілька років до нудного міста на чужині, як не можна краще прислужився українському письменству. З того часу секретарь поліції знає свою справжню стежку, яка й привела його до гурту діячів українського національного руху. Отже благословімо добродійний циркуляр, що так до речі виконав свою заборонну місію.

Звичайно, цей знаменитий циркуляр—то тільки комічний епізод у трагічній історії боротьби + івого духа з мертвущими обставинами. І без циркуляра рано чи пізно Карпенко-Карий зробився б Карпенком Карим. Та сила, що провела його чистим і незаплямленим, „яко по суху“, серед бруду канцелярської драговини й пропіліціальної обивательщини та міщенства, усе одно, певна річ, вивела б його на праву путь і проказала б його власну стежку. Автор „Суети“ не належав до тих людей, що їх, мовляв, „обійшла природа своїми дарами: творила, бачите, дуже, хапко, наскошко і забула покласти їм у голови хоч грудочку доброго, простого мужицького розуму, а через те вони й крутяться все життя, мов в ополонці, не пристаючи ні до якого берега“. Цього портрета, накиданого зглобом в „Суеті“ кількома влучними штрихами, жадною рисою не нагадував сам Іван Карпович. Він добре знатав, до якого берега йому пристати треба, і вмів того берега держатись. „Добрий, простий мужицький розум“ знайшов йому той єдиний можливий для чесної людини берег, а добром налите серце показало йому способи, якого берега держатись міцно. І в результаті маємо аразок людину, що заховала в собі людину серед нелюдських обставин.

„Среда звіль“—був такий за молодих літ небіжчикового життя досить звичайний приспів добрих, та занадто м'яких людей, що гнулися й хилилися, куди вітер вів. Карпенка-Каро-

Раз добром налите серце...

В роковини смерти Карпенка-Карою.

Єсть люди на світі, що усім своїм життям, усією істотою своєю являють величезний контраст до того кола громадського, в якому обертаються, що своїми вчинками складають дужий протест проти людського осередка, з яким мають діло не день, не два, а цілі роки й десятиліття. Здавалося б, усе кругом навертася таких людей на відомий шлях, усе проказує певну стежку, а отже не хилиться перед обставинами міцна натура, бореться з ними й виходить переможцем, даючи все новий і новий доказ глибоким у своїй простоті словам одного з таких людей: „раз добром налите серце ввік не прохолоне“. Звідки взялось в такому серці те верію добро, яким вітром туди занесло й роздмухало ту іскру божу, що, не згасаючи, світить навколо, —не зразу навіть і дошкікається, та це й не такої вже великої

го вона „не заїла”, а навпаки сама візнала од його дужих ударів. Розкривши нам своїм здоровим розумом тайни з того царства темноти, гли-тайства, насильства, експлуатації та наживи, висвітливши їх у світлі добром налитого серця, Карпенко-Карий добре відлячив отій „среді“. І коли ми до неї ставимося з гострим осудом, розуміючи і причини її, й наслідки, то безперечно велика заслуга в тому нашого найкращого досі драматурга, що на собі візняв її мертвущий вплив, але не зломився од його її перед ним не скорився. Не зломився, бо посідав велику моральну силу — отої розум добрий та добром налите серце.

Сергій Ефремов.